

1. Ананьев В.А. Практикум по психологии здоровья / В.А. Ананьев. - СПб.: Речь, 2007. – 320с.
2. Каган В. Искусство жить. Человек в зеркале психотерапии / Виктор Каган. — М. : Альпина нон-фикшн: Смысл, 2010. — 420 с.
3. Никифоров Г. С. Практикум по психологии здоровья / Г. С. Никифоров. - Питер, 2005. – 145с.
4. Хьелл Л. Теории личности / Л. Хьелл, Д. Зиглер. - СПб.: Питер, 2003. - 608 с.

Мирослава Мушкевич

ОСНОВНІ ДІАГНОСТИЧНІ КРИТЕРІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАТЬКІВСТВА

Останнім часом спостерігається запит на психологічні послуги, що стосуються питань консультування, терапії, патронажу, корекції батьківства, загалом процесу психологічного супроводу. Наша робота виконана в контексті соціальної потреби в інноваційній організації супроводу батьків, яка загострилася, виявилася недостатньо науково-теоретично розробленою у теорії й практиці психології, соціальної педагогіки. Незважаючи на те, що метою останніх досліджень українських вчених є визначення особливостей організації психолого-соціально-педагогічної підтримки батьків дітей із проблемами у розвитку і створення для них сприятливого психолого-соціально-педагогічного середовища, соціальний запит на такого роду психологічні послуги зустрічається з певною відсутністю теоретичного, методичного та організаційного забезпечення.

Усвідомлене батьківство як складна інтегрована полікомпонентна структура означає усвідомленість когнітивної, емоційної та поведінкової складової сімейних цінностей, установок й очікувань батька, батьківських позицій, почуттів, батьківського ставлення, батьківської відповідальності, стилю виховання. Розглядаючи сімейні цінності, важливо брати до уваги відносну стійкість цінностей як особистісного утворення. Однак,

зважаючи провідну роль батьків у формуванні цінностей дитини, необхідно наголосити на передачі цінностей від покоління до покоління. Формування і розвиток батьківських установок й очікувань стосується корекції ідеальних і реальних образів дитини і батьків. Батьківські установки й очікування, а також сімейні цінності, є базовими у формуванні батьківства, реалізуються у спрямованості особистості батьків і спрямованості їх поведінки. Батьківське ставлення – увага приділяється навичкам і формам спілкування батьків, аналізу взаємодії у родині, розвитку поваги до особистості дитини. Окрім того, розвиток і корекція батьківського ставлення ґрунтуються на його усвідомленню сприйнятті дитиною батьківського відношення. Батьківські почуття – розвиток уміння розуміти почуття членів родини, насамперед дитини, адекватний спосіб вираження почуттів. Важливим є наголошення на усвідомленні самоцінності дитини, а не як засобу для досягнення цілей батьків. Батьківські позиції – спираються на усвідомлення і розвиток прогностичного аспекту форм взаємодії з дитиною з використанням різних батьківських позицій, а також корекції рівня домагань батька щодо дитини. Батьківська відповідальність – орієнтація батька на інтернальну відповідальність, усвідомлення спрямованості дій і висловлювань. Стиль сімейного виховання – розширення поведінкового репертуару батька, розвиток комплементарності й узгодженості поведінкової складової стилю сімейного виховання [3].

У своїй роботі ми також включаємо такі показники психологічного супроводу сім'ї, як ролі батьків, сімейний сценарій. Узгодженість членів подружжя щодо уявлень про себе як батьків виражається у: розумінні себе, своїх реакцій, мотивів батьківської поведінки, усвідомленні батьківської складової своєї особистості, виділенні компонентів батьківської ідентифікації; усвідомленні батьківської єдності шлюбних партнерів, включаючи потребу у батьківській єдності (усвідомлення себе батьками, а не тільки матір'ю й батьком); розвиненість, стійкість і комплементарність компонентів в інтегральній психологічній структурі батьківства [3 ; 10].

Ще однією надзвичайно важливою умовою, яка впливає на розвиток батьківства є психологічний клімат родини [1; 2; 4; 5; 6; 8; 9] На думку

науковців, психологічний клімат конкретних родин формується під впливом двох основних факторів: мікросоціальних умов життєдіяльності родини (її склад, рівень добробуту, соціальний статус) та соціально-психологічного клімату в цілому, основні елементи якого засвоюються внаслідок тісного контакту членів родини [4, с.137-143]. К. Платонов вважає, що психологічний клімат – це взаємодія фізичного і соціального середовища особистості, яка формує психічний стан людини. Причому соціально-психологічний клімат для кожного члена родини – об'єктивна реальність, яку він відображає, приєднуючись до цієї групи [9]. Л. Єлахова під психологічним кліматом розуміє відносно стійку атмосферу (психічний настрій) родини, що проявляється: у ставленні членів родини одне до одного; у ставленні до спільних родинних цілей, цінностей, уподобань [4, с.137-143].

Окрім психологічного клімату важливими як для розуміння факторів, що впливають на становлення батьківства, так і для організації психологічного супроводу є дитячо-батьківські відносини. Про значимість даної проблеми свідчить той факт, що багато авторитетних психологічних теорій, таких як психоаналіз, біхевіоризм або гуманістична психологія, не обійшли увагою цю проблему, розглядаючи взаємини батьків і дитини як важливе джерело дитячого розвитку. Культуру взаємин батьків і дітей, що є складним полісемантичним явищем, можна розглядати як динамічний процес виховання і як новоутворення. Залежно від зовнішніх і внутрішніх чинників культура взаємин як динамічний процес забезпечує життєдіяльність сім'ї, вироблення нею ієрархії цінностей, ідеалів, що зіставляються з універсаліями загальнолюдської культури. Як новоутворення культура взаємин батьків і дітей фіксує особливий зріз кількісно-якісного переходу знань, прагнень, ідеалів у конкретні переконання, цінності, якості, норми взаємодії, що найбільше відповідають уявленню індивіда про сучасну щасливу сім'ю. Якщо батьки беруть на себе відповідальність і можуть віддавати дітям енергію і увагу, то їм комфортно в ролі матері та батька. Вони з легкістю виконують свій батьківський обов'язок. У них не виникає гіпертрофованого бажання бути хорошою мамою чи хорошим татом, вони і так хороші і відчувають себе щасливими від того, що багато чого можуть дати дітям. У результаті

дитина росте задоволеною і повноцінною. Однак, коли батьки постійно турбуються про те, щоб бути хорошими, дитина це відчуває і сама стає нервовою і неспокійною [7, с. 202].

Отже, подальша наша супровідна робота щодо батьківства передбачає оптимізацію змісту і динаміку розвитку батьківської сфери, яка включає в себе: усвідомлення себе як батька; побудову власної батьківської позиції; зміну ставлення до дитини: від усвідомлення себе і дитини як єдиної системи до визнання дитини як окремої особистості, наділеної власною суб'єктністю; побудову системи спілкування з нею. Якість та усвідомлене виконання батьківської ролі визначатиме стан інституту сім'ї, психологічне здоров'я кожного її члена як у теперішньому так і у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды : в 2 т. / Б. Г. Ананьев. – М. : Педагогика, 1980. – Т. I. – 230 с. ; Т. II. – 287 с.
2. Дружинин В. Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2000. – 318 с.
3. Ермихина М.О. Формирование осознанного родительства на основе субъективно-психологических факторов : автореф. дис. ... канд. психол. наук. / М.О. Ермихина. – Казань, 2004.– 25 с.
4. Єхалова Л. Психологічний клімат родини і психічний розвиток дитини / Л. Єхалова // Соціальна психологія. – 2005. – № 5 (13). – С.137–143.
5. Ковалев Г. А. Психическое развитие ребенка и жизненная среда / Г. А. Ковалев // Вопросы психологии. – 1993. – №1. – С. 23 – 31.
6. Лазарев В. С. Проблемы понимания психического развития в культурно-исторической теории деятельности / В. С. Лазарев // Вопросы психологии. – 1999. – №3. – С. 31 – 40.
7. Либермайстер Свагито Р. Корни любви. Семейные расстановки – от зависимости к свободе [Практическое руководство] / Р. Либермайстер Свагито. – СПб. : ИГ “Весь”, 2008. – 384 с. – (Путь мистики / Из мира Ошо). - С. 202.
8. Психотерапия / [ред. Б. Д. Карвасарского.]. – СПб. : Питер, 2000. – 672 с.

9. Социально-психологический климат коллектива / [отв. ред. Евсеев В. И.]. – М.: Педагогика, 1980. – 250 с.
10. Стратегии развития культуры родительства на пороге третьего тысячелетия: поиск оптимального подхода [Электронный ресурс] / режим доступа к статье: http://www.portal-slovo.ru/pre_school_education/36653.php?ELEMENT_ID=36653&PAGEN_2=2.

Людмила Потанчук

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розбудова громадянського суспільства неможлива без активної участі молоді у суспільному, економічному, культурному і духовному житті.

Громадянське суспільство – це сфера спілкування й солідарності, самоорганізації і самоврядування вільних індивідів на основі добровільно сформованих асоціацій громадян, яка захищена необхідними законами з боку держави. Такими добровільно сформованими асоціаціями є громадські організації, а вільними індивідами – волонтери.

Одним із важливих наслідків розбудови громадянського суспільства, став активний розвиток відносно нового для країни соціального явища – волонтерського руху.

В Законі України "про волонтерський рух" визначено, що волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну та вмотивовану діяльність, що має суспільно-корисний характер. У зв'язку з цим волонтерство набуває масового поширення.

Підготовка майбутнього фахівця-психолога та педагога високого рівня починається у вищому навчальному закладі. Зрозуміло, що підготовка фахівця неможлива без відповідного прикладного та світоглядного характеру. Від рівня організації волонтерської діяльності у вищому навчальному закладі залежить і рівень професійної підготовки.